

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра історії України

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

проф. Хмарський В. М.

Вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ (ВБ 3.3)

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

(назва освітнього рівня)

Спеціальність 032 Історія та археологія

(код і назва спеціальності (тей))

Інститут./факультет історії та філософії

(назва інституту, факультету)

2020 – 2022

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Історія економічної думки України».

(назва навчальної дисципліни)

_____, 2020. 21 с.

Розробники: Гончарук Тарас Григорович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 р.

Завідувач кафедрою (проф. Бачинська О.А.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "22" вересня 2020 р.

Голова НМК (доц. Ковальський С.В.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від. "   " _____ 2021 р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від. "   " _____ 2022 р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – <u>реферат</u> (вид завдання)	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва)	за вибором	
	Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва)	Рік підготовки:	
		1-й	
	Спеціалізація (ї): <u>Історія України в світовому контексті;</u> <u>Археологія, етнологія та охорона культурної спадщини;</u> <u>Європейські студії</u> (назва)	Семестр	
		Лекції	
	Рівень вищої освіти: <u>третій (освітньо-науковий)</u>	16 год.	
		Практичні, семінарські	
		14	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	
		у т.ч. ІНДЗ* 30 год.	
	Форма підсумкового контролю: залік		

* – за наявності

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у наданні аспірантам загальних знань щодо історії української економічної думки середньовіччя та нової доби, що дозволяє доповнити їхні знання з історії розвитку науки в Україні, історії соціальної та політичної думки, що були отримані зі загальних та спеціальних курсів під час навчання. Водночас, оскільки, економічна історія України є частиною загальносвітової економічної історії – спеціальної дисципліни, що займає певне місце в системі економічних наук, економічна історія України виконує функції граничної дисципліни і її вивчення дозволяє визначити взаємозв'язки між вітчизняною історією та економічною наукою.

Завдання

- Розглянути економічну думку України доби Середньовіччя та Козацької доби.
- Розглянути етапи становлення політекономії як науки в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст. та головні досягнення вітчизняних економістів.
- Розглянути економічні погляди визначних українських громадських та політичних діячів ХІХ – початку ХХ ст., економічні питання що увійшли до програмних документів тогочасних громадських та політичних організацій України.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних спеціальних (фахових, предметних) **компетентностей (СК)**:

- здатність до побудови тлумачно-інтерпретативних схем історичного нарративу з використанням існуючих та власних теоретичних моделей в історичному та археологічному дослідженні (СК.03);
- орієнтуватися в основних етапах розвитку історичної науки з метою визначення місця історичних досліджень в генеральному руслі сучасної науки (СК.05);
- опанувати загальними знаннями відносно методології, інструментарію та питань широких діахронічних, тематичних та просторових перспектив світової історії від стародавніх цивілізацій до сучасності (СК.06);
- орієнтуватися в основних наукових підходах щодо студіювання професійних субкультур, а також в теорії та практиці дослідницьких стратегій (СК.10).

(Вказуються компетентності, елементи яких формуються, відповідно до стандартів вищої освіти й освітньої програми та їх коди)

Очікувані результати навчання:

- критичне осмислення новітніх теорій, принципів, методів історичних та археологічних реконструкцій, володіння термінологічним та понятійним апаратом історика, сучасними концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідницької та професійної діяльності (ПРЗ.02);
- здатність дотримуватися відкритості до інших наук, включення до власного дослідження елементів та теорій соціальних, економічних, політичних наук тощо. Використовувати міждисциплінарні підходи (ПРК.01).

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія економічної думки України у середні віки та новий час.

Тема 1. Економічна думка Русі-України.

Законодавчі акти України-Русі (Київської Русі), як пам'ятки економічної думки. Торговельні та економіко-юридичні питання в договорах Олега з Візантією. Зміни умов для

давньоруської торгівлі в договорі Ігоря з Візантією. «Руська правда» – визначна пам'ятка економічної думки Русі. Категорії населення за «Руською правдою». Захист рухомого та нерухомого майна в «Руській правді». Селянська община в «Руській правді». Захист промислів. Кредит та банкрутство в «Руській правді». Спадщина в «Руській правді». Закупи та холопи в «Руській правді». Соціально-економічні питання в творах давньоруських церковних авторів. Принципи поведінки ченців в творі Л. Жидайти: поєднання місцевих традицій та християнських настанов. Соціально-економічні аспекти в «Слові про закон і благодать» митрополита Іларіона. Відбиток суспільно-економічних поглядів в «Ізборнику Святослава». Соціально-економічні питання в «Повісті минулих літ», Київському та Галицько-Волинському літописах. Економічні аспекти в творах давньоруських світських авторів. «Поучення» Володимира Мономаха, як пам'ятка соціально-економічної думки. «Праця» князя та захист ним злидених категорій населення в концепції поглядів Володимира Мономаха. «Слово» або «Моління» Д. Заточеника, як прояв прагнень середнього прошарку давньоруського суспільства. Д. Заточених про бідність, «лихих» та «добрих» дорадників князя. Д. Заточеник про «поганих» та «добрих»

Тема 2. Економічна думка України козацької доби (друга половина XVII – XVIII ст.).

Економічні питання в міждержавних договорах Козацької держави та гетьманських «статтях» другої половини XVII ст. Вирішення економічних питань в універсалах українських гетьманів вказаного періоду. Соціально-економічні мотиви «Літопису Самовидця». Літописи Г.Грабянки та С.Величка, як вираз прагнень козацької старшини та українського шляхетства. Соціально-економічні погляди Ф.Прокоповича та його концепція «загального добробуту». Відбиття напрямків економічної думки на Україні в матеріалах Комісії з укладання нового Соборного уложення 1767-1768 рр. Економічна та просвітницькі погляди Я. Козельського. С.Десницький та його внесок у розвиток європейської економічної науки. Соціально-економічні та політичні погляди Г.Сковороди. «Торчинський маніфест» та «універсал до селян» – пам'ятки антифеодальної літератури XVIII ст.

Змістовий модуль 2. Особливості розвитку економічної думки в Україні у XIX-початку XX ст.

Тема 3. Економіка думка України в першій половині XIX ст. Зародження та розвиток вітчизняної економічної науки.

Соціальні ідеали масонства. Соціально-економічні питання в програмних документах Південного товариства декабристів та Товариства з'єднаних слов'ян. Суспільно-політичні та економічні погляди М.Костомарова, П.Куліша, Т.Шевченка та інших учасників Кирило-Мефодіївського братства, їх відбиток в програмних документах цієї організації. Пропозиції щодо реформування феодально-кріпосницького господарства та інші економічна питання в працях В. Каразіна. Представники напрямку фізіократів в українській економічній думці першої половини XIX ст. Розвиток статистики в Наддніпрянській Україні. Економічні погляди А.Скальковського, Г.Галагана, М.Арандаренка та ін. Визначний український економіст статистик та соціолог Д. Журавський. Зародження політекономії як університетської науки (праці М.Вольського, Т.Степенова, Г.Цехановецького та ін.).

Тема 4. Економічна думка України другої половини XIX - початку XX ст.

Соціальні та економічна питання на сторінках журналу "Основа" 1861-1862 рр. Суспільно-економічна погляди громадивців (праці О.Кістяківського, В.Антоновича, П.Житецького та ін.). Погляди революційної та радикальної демократії. Поширення соціалістичних ідей. Економічні праці С.Подолінського та М.Зібера. Суспільно-політичні

погляди М.Драгоманова та їх вплив на подальший розвиток української соціально-політичної думки. Видатні українські економісти середини ХІХ ст. І.Вернадський та М.Бунге. Київська "психологічна школа" в політекономії. Створення інших економічних шкіл та напрямків в Україні. Суспільно-політична думка Західної України (погляди В.Навроцького, О.Терлецького, М.Павлика та ін.). Економічна та соціальна концепція Ю.Бачинського. Соціально-економічні погляди І.Франка. Соціальні та економічні питання в програмах українських політичних партій кінця ХІХ – початку ХХ ст. Погляди М.Міхновського, Б.Грінченко, В.Винниченка та ін. Соціально-економічні погляди М.Грушевського. Визначний внесок у вітчизняну економічну науку М.Туган-Барановського. Розробка ним теоретичних проблем монетаризму, теорії криз та розвитку кооперації. Діяльність інших відомих економістів початку ХХ ст. (В.Желєзна, Р.Орженцького, Д.Піхно та ін.).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Усього	Денна форма				Заочна форма				
		у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	сп		л	п/с	лаб	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Історія економічної думки України у середні віки та новий час.										
Тема 1. Економічна думка Русі-України.	14	4	2		8					
Тема 2. Економічна думка України козацької доби (друга половина ХVІІ – ХVІІІ ст.).	14	4	4		6					
Разом за змістовим модулем 1	28	8	6		14					
Змістовий модуль 2. Особливості розвитку економічної думки в Україні у ХІХ-початку ХХ ст.										
Тема 3. Економіка думка України в першій половині ХІХ ст. Зародження та розвиток вітчизняної економічної науки.	16	4	4		8					
Тема 4. Економічна думка України другої половини ХІХ – початку ХХ ст.	16	4	4		8					
Разом за змістовим модулем 2	32	8	8		16					

ІНДЗ*	30				30					
Усього годин	90	16	14		60					

* – за наявності

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальною програмою не передбачені.

6. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Економічна думка Русі-України	2
Економічна думка України козацької доби (друга половина XVII – XVIII ст.)	4
Економіка думка України в першій половині XIX ст. Зародження та розвиток вітчизняної економічної науки	4
Економічна думка України другої половини XIX –початку XX ст.	4

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальною програмою не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Економічна думка Русі-України[1] [2] [3].	8
2	Економічна думка України козацької доби (друга половина XVII – XVIII ст.) [1] [2] [3].	6
3	Економіка думка України в першій половині XIX ст. Зародження та розвиток вітчизняної економічної науки[1] [2] [3].	8
4	Економічна думка України другої половини XIX –початку XX ст. [1] [2] [3]	8
	ІНДЗ	30
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – опрацювання літератури та джерел.

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання включено до структури самостійної роботи докторантів та призначене для розвитку навичок наукових досліджень. Воно націлене на поглиблене вивчення різних аспектів проблематики курсу. Виконання ІНДЗ сприяє формуванню елементів відповідних компетентностей, в тому числі й здатність використовувати науково-історичну спадщину православного духовенства у відповідності до своїх наукових досліджень. Докторантам пропонуюся різні форми ІНДЗ, зокрема: виконання реферату, написання есе та підготовка усної доповіді за вказаними темами.

Алгоритми виконання ІНДЗ

- ознайомлення з рекомендованими науковими працями з курсу та першоджерелами, які репрезентують різні аспекти обраної для ІНДЗ проблематики;

- поглиблене вивчення біографічних даних окремих представників духовенства, їхньої науково-історичної спадщини та внеску в розвиток історичної науки;
- написання наукової доповіді чи історичного есе на одну з тем, запропонованих у межах курсу;
- підготовка презентації власного напряму науково-дослідних студій, в яких відбивалися б теоретичні напрацювання курсу.

У рефераті обрана тема має бути розкрита у такому порядку: аналіз вивчених джерел та історичної літератури, розділи, в яких розкриваються завдання реферату, висновки до тексту реферату, список використаних джерел та літератури і наукові посилання в тексті. Робота має бути достатньо персоніфікованою.

Рекомендований обсяг реферату 20-30 сторінок, шрифт 14, інтервал 1,5.

Усна доповідь готується за темою реферату. Докторант має озвучити аналіз джерел і літератури, змістовно викласти текст доповіді, зробити ґрунтовні висновки.

Есе має більше, ніж реферат, відображати власну позицію автора щодо обраної проблеми. Текст есе має містити оригінальну ідею, роздуми автора над проблемою з використанням порівняльного підходу, інших сучасних методологічних підходів. Есе має містити вступ, у якому дається характеристика використаної докторантом історіографії та джерел, основний текст із відповідними науковими посиланнями, висновки та список використаних джерел й літератури. Обсяг есе 20-30 сторінок, шрифт 14, інтервал 1,5.

Важливим завданням для докторантів має бути підготовка презентації своєї індивідуальної роботи. Презентація може бути традиційною – усною, без використання демонстраційної апаратури. Проте для більш якісного сприйняття здійсненого докторантами дослідження рекомендується проведення презентації з використанням відповідних технічних засобів. Це сприяє візуалізації, кращому засвоєнню та систематизації матеріалу. Якісно проведена презентація зазвичай викликає інтерес слухачів, який проявляється в додаткових питаннях до доповідача, обговоренні поданого реферату (есе, доповіді) та проведенні дискусії.

Перелік орієнтовних тем рефератів / доповідей

1. Причини створення та зміни економічної складової у збірнику законів «Руська правда» у XI – XIII ст.
2. Захист економічних інтересів в універсалах українських гетьманів XVII – XVIII ст.
3. Зародження політекономії як університетської науки в Наддніпрянській Україні у XIX – початку XX ст.
4. Поширення в Україні марксистських ідей.
5. Українська економічна думка початку XIX – початку XX ст.

10. Методи навчання

Під час вивчення курсу використовуються різні методи навчання. *Пояснювально-ілюстративний метод* та *метод проблемного викладу* використовуються під час лекцій для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків, що наводяться у лекційній частині курсу.

Евристичний метод допомагає в організації активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань.

Дослідницький метод використовується під час самостійної підготовки докторантів. Вони самостійно вивчають літературу, джерела, готуючись до контрольної роботи та виконуючи самостійну роботу.

11. Методи контролю

Методи контролю включають поточне та підсумкове оцінювання. Поточне оцінювання докторантів здійснюється через контроль знань з кожного змістового модуля.

При цьому враховуються результати самостійної роботи до кожного змістового модулю.

Підсумковий результат оцінювання враховує: поточне оцінювання за змістовними модулями, виконання самостійної роботи та усної перевірки знань докторантів за контрольними питаннями.

12. Питання для підсумкового контролю

1. «Руська правда» – визначна пам'ятка економічної думки Русі-України.
2. Соціально-економічні питання в творах давньоруських церковних та світських авторів.
3. Економічні питання в універсалах українських гетьманів XVII – XVIII ст.
4. Соціально-економічні погляди Ф.Прокоповича.
5. Економічна та просвітницькі погляди Я. Козельського.
6. С.Десницький та його внесок у розвиток європейської економічної науки.
7. Розвиток статистики в Наддніпрянській Україні. Економічні погляди Д. Журавського та А. Скальковського.
8. Зародження політекономії як університетської науки в Наддніпрянській Україні (праці М.Вольського, Т.Степенова, Г.Цехановецького та ін.).
9. Поширення в Україні марксистських ідей. Економічні праці С.Подолінського та М.Зібера.
10. Видатні українські економісти середини XIX ст. І.Вернадський та М.Бунге.
11. Внесок у вітчизняну економічну науку М.Туган-Барановського.
12. Українська економічна думка початку XX ст. Праці В. Желєзна, Р. Орженцького та Д. Піхно.

13. Розподіл балів, які отримують докторанти

Поточний контроль				Модульний контроль № 1	Модульний контроль № 2	Сума балів
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	20	20	100
15	15	15	15			

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	

0-34	Ф	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

14. Методичне забезпечення

1. Робоча програма.

15. Рекомендована література

Основна

1. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
2. Економічна теорія: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
3. Історія економіки та економічної думки: підручник / за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 791 с.
4. Історія економічної думки України: Навч. посібник. К., 2004.
5. Краус Н. М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки: навч. посібник / Н. М. Краус. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 504 с.
6. Тимочко Н.О. Економічна історія України. К, 2005.
7. Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства: Навч. посіб. / За ред. Б.Д. Лановика. К., 1994.
8. Ходзінський К.Г., Мазурок П.П. Економічна історія України та провідних країн світу: Навч. посібник. Львів, 2006.
9. Юхименко П.І., Леоненко П.М., Ільєнко А.А. Економічна історія: Навч. посіб. Біла Церква, 2002.
10. Якобчук В. П. Історія економіки та економічної думки [Текст]: Навч. посіб. / В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, С. В. Тищенко. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 476 с.

Додаткова

1. Барвинский В. Заметки по истории финансового управления в Гетьманщине. Харьков, 1914.
2. Букатевич Н. Чумацтво на Україні. Історично-етнографічні нариси. Одеса, 1928.
3. Волобуєв М. До проблеми української економіки // Більшовик України. 1928. № 2. С. 41-73.
4. Вольский М. Очерк истории хлебной торговли Новороссийского края с древнейших времен до 1852 года. Одесса, 1854.
5. Гончарук Т.Г. З історії вивчення української економіки першої половини ХІХ ст. (Історіографічні нариси). Одеса, 1999.
6. Голобуцький В.О. Економічна історія Української РСР. К., 1970.
7. Горнікіна Л. П. М. Й. Туган-Барановський в економічній теорії та історії. К., 2001.
8. Гуржій І.О. Розклад феодально-кріпостницької системи в сільському господарстві України першої половини ХІХ ст. К., 1954.

9. Дерев'янкін Т. Мануфактура на Україні в кінці ХУІІ - першій половині ХІХ ст. К., 1960.
10. Історія народного господарства Української РСР. -К., 1983. -Т. 3-4.
11. Коропецький І.-С. Економічні праці. К., 1998.
12. Котляр М.Ф. Грошовий обіг на території України доби феодалізму. К., 1971.
13. Кругляк Б.А. Ярмаркова торгівля України в період капіталізму // Український історичний журнал. 1974. №3.
14. Нестеренко Ф. Розвиток промисловості на Україні. К., 1959. Ч. 1,2.
15. Оглоблин О. Нариси з історії капіталізму на Україні. Х., 1931.
16. Олійник М.М. Політика державних та партійних органів України щодо приватних підприємств у період непу // Український історичний журнал. -2001. - №1.
17. Отмена крепостного права на Украине: Сборник документов и материалов. К., 1961.
18. Слабеев І.С. З історії первісного нагромадження капіталу на Україні. (Чумацький промисел і його роль у соціально-економічному розвитку України ХVІІІ – першої половини ХІХ ст.). К., 1964.
19. Слабченко М. Матеріали до економічно-соціальної історії України ХІХ - ХХ ст. Одеса, 1925. Т. 1-2.

16. Електронні інформаційні ресурси

1. Сайт litopys.org.ua.
2. Сайт Інституту історії України НАНУ history.org.ua та пов'язані з ним.
3. Електронні ресурси наукової бібліотеки ОНУ ім. І. І. Мечникова. Режим доступу: lib.onu.edu.ua
4. Електронні ресурси Наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського. Режим доступу: nbuv.gov.ua.
5. Дослідники історії Південної України: біобібліографічний довідник / Упорядник: Ігор Лиман. Київ, 2013. Том 1. 2013. 382 с. Режим доступу: http://ri-urbanhistory.org.ua/library/liman/Doslydnyki_istoriyi_Pivdennoyi_Ukrayini_Tom_1.pdf

ДОДАТКИ

Плани практичних занять

До змістового модуля 1:

Тема 1. Економічна думка Русі-України. (2 год.)

1. Законодавчі акти України-Русі (Київської Русі), як пам'ятки економічної думки.
2. «Руська правда» – визначна пам'ятка економічної думки Русі.
3. Соціально-економічні питання в творах давньоруських церковних авторів: Л. Жидята, Іларіаон, Нестора, Д. Заточеника та інших.
4. «Повчання» князя Володимира Мономаха та захист ним злидених категорій населення в концепції поглядів Володимира Мономаха

Рекомендована література:

1. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
2. Історія економіки та економічної думки: підручник / за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 791 с.

3. Краус Н. М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки: навч. посібник / Н. М. Краус. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 504 с.
4. Якобчук В. П. Історія економіки та економічної думки [Текст]: Навч. посіб. / В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, С. В. Тищенко. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 476 с.
5. Котляр М.Ф. Грошовий обіг на території України доби феодалізму. К., 1971.
6. Нестеренко Ф. Розвиток промисловості на Україні. К., 1959. Ч. 1,2.
7. Оглоблин О. Нариси з історії капіталізму на Україні. Х., 1931.

Тема 2. Економічна думка України козацької доби (друга половина XVII – XVIII ст.). (4 год.)

1. Економічні питання в міждержавних договорах Козацької держави та гетьманських «статтях» другої половини XVII ст.
2. Вирішення економічних питань в універсалах українських гетьманів XVII – XVIII ст.
3. Соціально-економічні погляди Ф.Прокоповича та його концепція «загального добробуту».
4. Відбиття напрямків економічної думки на Україні в матеріалах Комісії з укладання нового Соборного уложення 1767-1768 рр.
5. С.Десницький та його внесок у розвиток європейської економічної науки.
6. «Торчинський маніфест» та «універсал до селян» – пам'ятки антифеодальної літератури XVIII ст.

Рекомендована література:

1. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
2. Історія економіки та економічної думки: підручник / за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 791 с.
3. Краус Н. М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки: навч. посібник / Н. М. Краус. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 504 с.
4. Якобчук В. П. Історія економіки та економічної думки [Текст]: Навч. посіб. / В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, С. В. Тищенко. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 476 с.
5. Барвинский В. Заметки по истории финансового управления в Гетьманщине. Харьков, 1914.
6. Букатевич Н. Чумацтво на Україні. Історично-етнографічні нариси. Одеса, 1928.
7. Дерев'янкін Т. Мануфактура на Україні в кінці ХУП - першій половині ХІХ ст. К., 1960.
8. Слабеев І.С. З історії первісного нагромадження капіталу на Україні. (Чумацький промисел і його роль у соціально-економічному розвитку України ХVІІІ – першій половині ХІХ ст.). К., 1964.

До змістового модуля 2:

Тема 3. Економіка думка України в першій половині ХІХ ст. Зародження та розвиток вітчизняної економічної науки. (4 год.)

1. Соціально-економічні питання в програмних документах таємних товариств першої половини ХІХ ст.

2. Пропозиції щодо реформування феодально-кріпосницького господарства та інші економічні питання в працях В. Каразіна.
3. Представники напрямку фізіократів в українській економічній думці першої половини ХІХ ст.
4. Розвиток статистики в Наддніпрянській Україні.
5. Визначний український економіст статистик та соціолог Д. Журавський.
6. Зародження політекономії як університетської науки (праці М.Вольського, Т.Степенова, Г.Цехановецького та ін.).

Рекомендована література:

1. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
2. Економічна теорія: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
3. Історія економічної думки України: Навч. посібник. К., 2004.
4. Гончарук Т.Г. З історії вивчення української економіки першої половини ХІХ ст. (Історіографічні нариси). Одеса, 1999.
5. Гуржій І.О. Розклад феодально-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини ХІХ ст. К., 1954.
6. Оглоблін О. Нариси з історії капіталізму на Україні. Х., 1931.
7. Отмена крепостного права на Украине: Сборник документов и материалов. К., 1961.
8. Слабченко М. Матеріали до економічно-соціальної історії України ХІХ - ХХ ст. Одеса, 1925. Т. 1-2.

Тема 4. Економічна думка України другої половини ХІХ –початку ХХ ст. (4 год.)

1. Суспільно-економічні погляди громадівців (праці О.Кістяківського, В.Антоновича, П.Житецького та ін.).
2. Поширення соціалістичних ідей. Економічні праці С.Подолінського та М.Зібера.
3. Видатні українські економісти середини ХІХ ст. І.Вернадський та М.Бунге.
4. Київська "психологічна школа" в політекономії. Створення інших економічних шкіл та напрямків в Україні.
5. Суспільно-політична думка Західної України (погляди В.Навроцького, О.Терлецького, М.Павлика, І.Франка, Ю.Бачинського та ін.).
6. Визначний внесок у вітчизняну економічну науку М.Туган-Барановського.

Рекомендована література:

1. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
2. Економічна теорія: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
3. Краус Н. М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки: навч. посібник / Н. М. Краус. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 504 с.

4. Гончарук Т.Г. З історії вивчення української економіки першої половини XIX ст. (Історіографічні нариси). Одеса, 1999.
5. Горнкiна Л. П. М. Й. Туган-Барановський в економічній теорії та історії. К., 2001.
6. Коропецький І.-С. Економічні праці. К., 1998.
7. Олійник М.М. Політика державних та партійних органів України щодо приватних підприємств у період непу // Український історичний журнал. -2001. - №1.
8. Слабченко М. Матеріали до економічно-соціальної історії України XIX - XX ст. Одеса, 1925. Т. 1-2.